

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ КАШТОЎНАСНАЯ ПАРАДЫГМА Ў ТВОРАХ АЛЕСЯ РАЗАНАВА

Творчасць Алеся Разанава – гэта філасофскі роздум аб сэнсе жыцця і месцы чалавека ў свеце, аб спрадвечным і сучасным. У ёй яркая раскрываецца нацыянальная каштоўнасная парадыгма беларускага народа, якая, па сутнасці, закладвае аснову ментальнасці. Гэтае пытанне становіцца асабліва актуальным у наш час, калі мы назіраем не столькі працэс змены, колькі працэс падмены сапраўдных, спрадвечных каштоўнасцей на штучныя.

У творах Алеся Разанава часам адчуваецца не проста захапленне мінуўшчынай, але сум па былых часах, калі чалавек у сваіх учынках кіраваўся жыццёвай мудрасцю, спрадвечнымі ідэаламі. Менавіта таму павага да продкаў, вызначэнне сям'і, бацькоўскага дома як найвышэйшай каштоўнасці характэрна для творчасці А. Разанава. Непарыўная сувязь пакаленняў становіцца гарантам будучыні, гарантам захавання чалавечнасці ў чалавеку. Дом – сімвалам стабільнасці і непарушнасці. Вяртанне дадому – вяртаннем да вытокаў і магчымасцю спыніцца, падумаць, прааналізаваць свой жыццёвы шлях: *Дарога дадому... // Усе дарогі, // якімі я хадзіў і ездзіў, // убірае дарога дадому.*

Наступная характэрная рыса – перавага духоўнага свету над матэрыяльным. Асабліва яркая тут вылучаецца неабходнасць блізкасці чалавека да навакольнага свету, увасабленне жывой прыроды як мудрага дарадчыка, блізкага сябра і суразмоўніка, дзейснага сродка для рэлаксацыі. Гэта магчымасць пабыць сам-насам з сабой, адпачыць ад інфармацыйнага віру, штодзённых клопатаў і стрэсаў. Гэта крыніца натхнення і спакою. Аднак нельга сказаць, што пісьменнік адмаўляе патрэбу чалавека ў матэрыяльных каштоўнасцях і дабрабыце. Ён гаворыць аб іх разумным спалучэнні і выкарыстанні, таму што: *Грошы вырошчваюцца з душаў рэчаў, але ўрошчваюцца ў чалавечыя душы: кім валодаюць яны – таго яны горшаць, хто валодае імі – таго яны ўхарошваюць.*

Дарэчы, імкненне да дабрабыту, спакою ўласціва беларусам, аднак здабываць гэта яны прывыклі сваёй працай, а не захопніцкімі метадамі. Чалавечас жыццё – найвышэйшая каштоўнасць, а вайна з'яўляецца пагрозай для яго: *Не вернецца воін, // вандроўнік не вернецца, // вернецца сейбіт... // Заўсёды вяртаецца сейбіт*

Аднак талерантнасць і імкненне пазбягаць канфліктаў зыходзяць зусім не з баязлівасці: калі з'яўлялася неабходнасць адстойваць сваю незалежнасць, свой дом, сваю краіну, народ уздымаўся на барацьбу: *Горад загартаваны ў горне розных нягод і прыгод, ён перагароджвае ордэну і ардзе дарогу да валадарства, і калі на ўсё горла ворагі прадракаюць: «Гораду – гора!» і абрушваюць на яго град камянёў і стрэлаў, горад іаказвае ім пагардаі.*

Ідэалізацыя маленства і настальгія па гэтым перыядзе жыцця, якая даволі часта сустракаецца ў творах Алеся Разанава, мае яшчэ адну праяву – клопат пра дзяцей, іх здароўе і выхаванне, імкненне аберагчы іх ад жывшчэвых няўзгод: *Дождж усчынаецца, // Гладзіць матуля // дзіцёнка па галаве.*

Дзіця разглядаецца як сімвал чысціні і бездакорнасці, як надзея на будучае, як асноўны сэнс жыцця бацькоў. Па сутнасці, тут мы зноў вяртаемся да згаданай вышэй непарыўнасці пакаленняў.

Асобна ў парадыгме каштоўнасцей неабходна адзначыць і такую рысу, як гонар сваёй гісторыі, імкненне захавць яе для нашчадкаў. Слова «спадчына» мае амаль сакральнае значэнне. Яно непасрэдна звязана з самавызначэннем беларусаў як нацыі.

Такім чынам, вызначаючы нацыянальную каштоўнасцю парадыгму ў творах Алеся Разанава, можна адзначыць павагу да продкаў, значнасць бацькоўскага дому і сям'і, перавагу духоўнага свегу над матэрыяльным, блізкасць да прыроды, імкненне да дабрабыту, клопат пра дзяцей, непарыўнасць сувязі пакаленняў, талерантнасць, магчымасць адстаяць сваю незалежнасць, самавызначэнне. Па сутнасці, можна сказаць, што гэта не проста нацыянальная каштоўнасця парадыгма – гэта аснова, на якой павінна будавацца цывілізаванае грамадства, інакш мы атрымаем эфект будынка, пад якім знішчылі фундамент: *Парушаны мур. // Упарта // Трымаюцца камяні // за даўнюю веліч.*